

Lausuntopyyntö Kuluttajaluotto- ja rahoituspalvelujen etämyyntityöryhmän mietinnöstä

Oikeuspalveluviraston lausunto

1. Yleiset huomiot

Oikeuspalveluvirasto kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta. Vuoden 2025 alussa perustettu Oikeuspalveluvirasto yhdistää yhtenäiseksi virastoksi julkisen oikeusavun, yleisen edunvalvonnan ja talous- ja velkaneuvonnan. Virasto toimeenpanee myös talousosaamisen strategiaa.

Oikeuspalveluvirasto pitää tärkeänä kuluttajaluotto- ja rahoituspalvelujen lainsäädännön ajantasaistamisen ja soveltamisalan laajennuksen sekä kuluttajien talousosaamisen vahvistamisen ja ylivelkaantumisen ennaltaehkäisemisen. Lisäksi Oikeuspalveluvirasto katsoo, että on hyvä yhdenmukaistaa kuluttajaluotto- ja rahoituspalvelujen säätelystä EU-tasolla, koska kuluttajat toimivat yli enemmän rajat ylittäen luottomarkkinoilla koko EUn alueella ja kuluttajan taloudelliset sitoumukset voivat olla eri maista.

2. Direktiivin täytäntöönpano

2.1 Yleiset huomiot

Ei kommentoitavaa

2.2 Soveltamisalan laajennus

Oikeuspalveluvirasto kannattaa soveltamisalan laajennusta, koska luottomarkkinat ovat entisestään monimuotoistuneet ja siksi eri osapuolten välisten velvoitteiden selventäminen ja täsmentäminen on kaikille osapuolille merkityksellistä. Erityisesti kuluttajia helpottaa, kun samantyyppiset säännökset koskevat erilaisia luottotuotteita. Näin toimien ei kuluttajan tarvitse etsiä eri luottatuotteita koskevia säännöksiä ja vertailu helpottuu ja nopeutuu. Pääsääntöisesti yksittäinen kuluttaja ei ole luottomarkkinoiden ja -säästöjen asiantuntija.

2.3 Luottokelpoisuuden arviointi ja sopimusoikeudelliset seuraamukset

Oikeuspalveluvirasto kannattaa luottokelpoisuuden sisällyttämistä lainsäädäntöön. Tällä hetkellä velallisen on hyvin vaikea vedota siihen, ettei luotonantaja ei ole riittävällä täsmällisyydellä arvioinut kuluttajan luottokelpoisuutta luottoa myöntäessään. Oikeuspalveluvirasto kannattaa luottokelpoisuuden arvioinnin tarkempaa säätelystä.

Oikeuspalveluvirasto haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota luotonantajan velvollisuuteen säilyttää tiedot kuluttajan luottokelpoisuuden arviointia koskevista toimista. Sivulla 135 mainitaan, että ”luotonantajan säilyttämisvelvollisuus kestäisi viiden vuoden ajan siitä, kun luotto on kokonaisuudessaan erääntynyt maksettavaksi. Jos luottosopimuksesta syntyy erimielisyyksiä, tiedot olisi kuitenkin säilytettävä siihen saakka, kunnes asia on sovittu tai ratkaistu.” Talous- ja velkaneuvonnassa voi olla esimerkiksi tilanne, jossa velkajärjestelyä hakevan velallisen luotto on irtisanottu yli viisi vuotta aiemmin. Velkajärjestelyhakemuksen laatiminen on iso ja laaja toimenpide ja se voi joissain tapauksissa kestää yli vuodenkin. Tällaisessa tilanteessa velallisen on vaikeampi velkajärjestelyä hakiessaan vedota ja todistaa luotonantajan puutteellinen luottokelpoisuuden arviointi. Luotonantajan toiminta on kuitenkin yksi velallisen velkajärjestelyyn pääsyn kokonaisarviointiin vaikuttava seikka. Oikeuspalveluvirasto pitää viiden vuoden säilytysaikaa liian lyhyenä ja ehdottaakin, että säilytysaika olisi pidempi GDPR säännökset huomioiden.

2.4 Rekisteröintivelvollisuuden laajennus

Oikeuspalveluvirasto kannattaa rekisteröintivelvollisuuden laajennusta. Rekisteröintivelvoite mahdollistaa luotottajien ja luotonvälittäjien kriteereiden ennakoivan valvonnan sekä turvaa eri osapuolten oikeuksia ja velvoitteita sekä lisää luottomarkkinoiden yleistä luotettavuutta.

2.5 Muut huomiot

Oikeuspalveluvirasto haluaa kiinnittää huomiota sivulla 108 mainintaan

”Pykälän 2 ja 3 momenttiin ei ehdoteta muutoksia. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi kuitenkin uusi 4 momentti, jonka mukaan ennakkotiedot ja sopimusehdot on pyynnöstä toimitettava vammaisille kuluttajille soveltuvassa ja saavutettavassa muodossa.” Oikeuspalveluvirasto ehdottaa, että sana vammaisille poistetaan. Näin toimien kuka tahansa voi pyynnöstä saada ennakkotiedot ja sopimusehdot itselleen soveltuvassa ja saavutettavassa muodossa. Jos sana vammaisille jätetään, voi seurauksena olla se, että kuluttaja joutuu todistamaan olevansa vammainen, jotta hän saa tarvitsemansa asiat. Muutos voi aiheuttaa lisätyötä luotonantajille, mutta on oletettavaa, ettei muutos ole merkittävä, koska kaikki julkinen tieto tulee olla jo nykyisellään saavutettavaa.

Mietinnössä ehdotetaan luotonmyöntäjille ja luotonvälittäjille mahdollisuutta antaa neuvontapalveluita kuluttajille. On hyvä, että säännöksillä määritellään luotonmyöntäjien neuvontapalveluiden määritelmä, sisältö, suorittaminen ja oikeus saada maksu. (s. 148) Samoin on hyvä säännellä, milloin ja missä tilanteissa neuvontapalvelut saisivat käyttää kuvausta riippumaton neuvonta ja riippumaton neuvoja.

Oikeuspalveluvirasto on huolissaan siitä, etteivät kuluttajat tunnista erilaisia taloudelliseen tilanteeseen tarjottavia neuvontapalveluita. Luotonmyöntäjien neuvontapalvelut ovat säädelyjä, mutta muun muassa maksullisia ja joissain tilanteissa myös puolueellisia. Julkisella sektorilla annettava neuvonta (esim. talous- ja velkaneuvonta ja sosiaalinen luototus) on verovaroin kustannettavaa ja kuluttajalle maksutonta. Molempien neuvonta saattaa olla samaan tavoitteeseen tähtäviä. Onkin äärimmäisen tärkeää, että neuvontaa antavat tahot tuntevat luottosäätelyn, osaavat talousneuvonnan asiat ja pyyteettömästi neuvovat kuluttajan edun mukaisesti. Toki kuluttaja itse päättää omista toimistaan. Lisäksi on tärkeää, että kuluttajien tietoisuus erilaisista neuvontapalveluista vahvistuu.

Oikeuspalveluvirasto yhtyy myös Kuluttaja-asiamiehen huoleen siitä, että neuvontapalveluita koskeva säätely voi johtaa siihen, että markkinoille voi syntyä uusia palveluita, joilla pyritään kiertämään hintasäätelyä (s. 88).

3. Kuluttajaoikeusdirektiivin muutospäätöksen täytäntöönpano

Ei kommentoitavaa

4. Vaikutusten arviointi

4.1 Kuluttajaluottodirektiivin täytäntöönpano

Oikeuspalveluviraston pitää hyvänä, että ne luotonhakijat, joiden hakemukset luottolaitos on hylätty ja luotonantajalle on syntynyt epäily, että hakijalla on velkaongelmia, ohjataan talous- ja velkaneuvontaan. Jotta ylivelkaantumista torjuva työ olisi riittävän ennakoivaa, luotonantajia pitäisi kuitenkin velvoittaa kertomaan kuluttajille maksuvaikeustilanteissa auttavista tahoista jo luottoa myöntäessä. Mietinnössä ei ole arvioitu sitä, kuinka moni hylyn saanut kuluttaja voisi ottaa yhteyttä talous- ja velkaneuvontaan. On kuitenkin ennakoitavissa, että ohjaus lisää talous- ja velkaneuvonnan asiakaspainetta. Jotta talous- ja velkaneuvonta voi vastaanottaa asiakasmäärän lisäyksen, pitää talous- ja velkaneuvonnan resurssit turvata.

4.2 Kuluttajaoikeusdirektiivin muutosdirektiivin täytäntöönpano

Ei kommentoitavaa

5. Muut huomiot

Oikeuspalveluvirasto ilolla huomioi säännösehdotuksen sisältävän muun muassa vaateen kuluttajaluoton helposta peruuttamisesta (s. 92) ja verkkorajapintoja koskevat kielletyt menettelyt (s.114).

Oikeuspalveluvirasto kiittää oikeusministeriötä asian perusteellisesta valmistelusta ja mietinnön laatimisesta.

Lisätietoja:

Oikeuspalveluvirasto

talous- ja velkaneuvonnan toimialajohtaja Samu Eiro

johtava asiantuntija Sanna Helesuo